

PHÁ RỪNG VÀ NHÂN QUYỀN

Rừng ở ASEAN có diện tích hơn 193 triệu ha, chiếm 44% tổng diện tích đất. Rừng đóng một vai trò quan trọng trong cuộc sống của chúng ta bằng cách đóng góp cho sự phát triển kinh tế quốc gia và ổn định môi trường

Tuy nhiên, rừng trong khu vực ASEAN đang bị đe dọa và đã suy giảm gần 7 triệu ha, tương đương 3,4% kể từ năm 2013, góp phần dẫn đến tỷ lệ mất đa dạng sinh học, cháy rừng lớn, ô nhiễm và biến đổi khí hậu ở mức đáng báo động. Phần lớn hiện trạng này đã xảy ra ở quy mô lớn đối với các đồn điền cây nông nghiệp và công nghiệp.

Tài liệu này cung cấp thông tin và các bước chính cho các nhà lập pháp ở Đông Nam Á để đảm bảo quản lý và bảo vệ rừng, giảm thiểu ô nhiễm và tác động khí hậu.

TẠI SAO CHÚNG TA CẦN PHẢI BẢO VỆ RỪNG ĐỂ TÔN TRỌNG QUYỀN CON NGƯỜI?

ĐỂ BẢO VỆ QUYỀN ĐƯỢC CHĂM SÓC SỨC KHỎE

Phá rừng, do con người ngày càng tiếp xúc nhiều với động vật hoang dã, gây ra sự gia tăng số lượng các bệnh truyền nhiễm ảnh hưởng đến con người, chẳng hạn như COVID-19.

Đốt rừng trong quá trình trồng trọt có thể gây ra sự gia tăng đột biến về mức độ ô nhiễm liên quan đến bệnh hô hấp, mạch máu não và tim mạch. Tỷ lệ tử vong hàng năm trên toàn cầu do cháy rừng ước tính khoảng 250-600.000 người, trong khi cháy rừng cũng có tác động đáng kể đến tỷ lệ tử vong, an sinh và tăng trưởng thể chất của trẻ sơ sinh và trẻ em.

Con người đã và đang khai thác 28.000 loài cây thuốc khác nhau và nhiều loài trong số đó được tìm thấy trong các hệ sinh thái rừng. Rừng cũng có tác động tích cực đến sức khỏe thể chất và tinh thần của con người, và nhiều người có mối quan hệ tâm linh sâu sắc với rừng.

ĐẢM BẢO PHÁT TRIỂN KINH TẾ BỀN VỮNG

Rừng rất quan trọng đối với triển vọng phát triển. Rừng cung cấp hơn 86 triệu việc làm xanh trên toàn thế giới và hỗ trợ sinh kế của nhiều người khác.

Rừng phát triển tốt sẽ cung cấp thực phẩm, dinh dưỡng, nước, nơi ở và các cơ hội tạo thu nhập và trở thành mạng lưới an toàn thiết yếu trong thời kỳ khó khăn.

Rừng cung cấp nước và môi trường sống cho nhiều loài thụ phấn và điều này cần thiết cho sản xuất lương thực bền vững và an ninh lương thực. Theo ước tính, 75% cây lương thực hàng đầu trên thế giới phụ thuộc vào sự thụ phấn của động vật

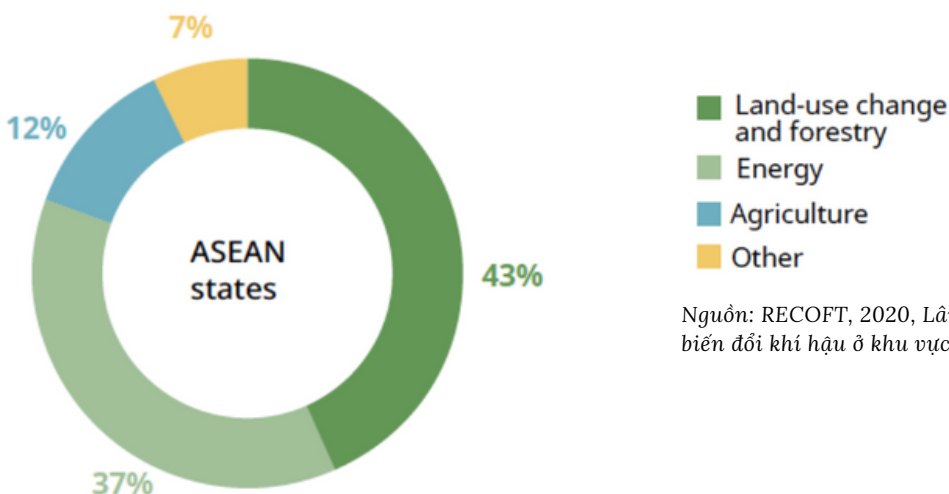
Ngược lại, việc quản lý rừng không đúng cách và phá rừng gây ra những thiệt hại kinh tế lớn lên tới hàng tỷ đô la do gia tăng dịch bệnh, chi phí giảm thiểu hỏa hoạn và thực hiện các hoạt động khẩn cấp cũng như làm suy giảm các nguồn tài nguyên quý giá.

ĐỀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU

Việc quản lý đất đai và rừng không đúng cách chính là nguồn phát thải khí nhà kính hàng đầu của ASEAN (khoảng 43% vào năm 2014), góp phần gây ra biến đổi khí hậu. Rừng ASEAN và cách quản lý rừng ở khu vực này có tầm quan trọng thiết yếu đối với các nỗ lực giảm thiểu và thích ứng với biến đổi khí hậu.

Rừng có thể giúp giảm thiểu tác động của biến đổi khí hậu như thời tiết khắc nghiệt, lũ lụt, bão, sóng nhiệt và hạn hán, đồng thời cung cấp các nguồn tài nguyên thiên nhiên giúp phục hồi.

PHÁT THẢI KHÍ NHÀ KÍNH THEO TỪNG LĨNH VỰC ĐỐI VỚI CÁC QUỐC GIA THÀNH VIÊN ASEAN
(2014, DỮ LIỆU CÓ SẴN GẦN ĐÂY NHẤT)

Nguồn: RECOFT, 2020, *Lâm nghiệp xã hội và biến đổi khí hậu ở khu vực ASEAN*, tr.29.

VẤN ĐỀ

Mở rộng nông nghiệp là nguyên nhân chính dẫn đến phá rừng và mất đa dạng sinh học rừng. Một loạt các hoạt động nông nghiệp như: đốt đồng - cả trước và sau khi thu hoạch -, độc canh hoặc sử dụng phân bón hóa học sẽ làm cho đất bị suy thoái.

LHQ đã đưa ra một loạt các sáng kiến nhằm thúc đẩy việc bảo vệ và phục hồi rừng. Tuy nhiên, chỉ có 07 quốc gia báo cáo giảm tình trạng phá rừng theo Công ước khung của LHQ về Biến đổi Khí hậu (UNFCCC).

Đại dịch COVID-19 đã cho thấy rõ tình trạng phá rừng không bền vững này đang đặt tương lai chung của chúng ta vào tình thế nguy hiểm như thế nào. Mặc dù vậy, trong thời kỳ đại dịch, thiệt hại về độ che phủ của cây đã tăng lên 77% trên toàn cầu do các quốc gia đẩy mạnh khai thác tài nguyên để thúc đẩy nền kinh tế của họ.

NHỮNG VIỆC CẦN LÀM ĐỂ CẢI THIỆN TÌNH HÌNH

TĂNG CƯỜNG BẢO VỆ RỪNG

Các quốc gia thành viên ASEAN phải đẩy nhanh nỗ lực bảo vệ rừng theo cách phù hợp với quyền con người, đặc biệt là quyền của người dân bản địa và quyền hưởng dụng đất đai theo tập quán. Một cách tiếp cận thành công bấy lâu nay là thúc đẩy lâm nghiệp xã hội và chuyển đất sang trạng thái sở hữu của cộng đồng để quản lý và bảo tồn. Ở ASEAN, rừng do cộng đồng sở hữu chiếm gần 14 triệu ha, gấp đôi diện tích kể từ năm 2010. Xu hướng này là tích cực nhưng vẫn cần phải tăng tốc.

PHỤC HỒI RỪNG BỊ SUY THOÁI

Phá rừng đã làm suy giảm khả năng điều hòa hệ sinh thái của rừng trên quy mô rộng. Theo ước tính, 60–80% rừng nguyên vẹn đã bị suy thoái vào năm 2015. 61 quốc gia đã cam kết khôi phục 170 triệu ha đất rừng bị suy thoái theo Thử thách Bonn, nhưng không có quốc gia nào trong số đó thuộc khối ASEAN.

CHUYỂN ĐỔI HỆ THỐNG THỰC PHẨM CỦA CHÚNG TA

Sự thay đổi mang tính chuyển hóa là cần thiết trong cách chúng ta quản lý rừng và đa dạng sinh học của rừng, trong cách chúng ta sản xuất và tiêu thụ thực phẩm cũng như tương tác với thiên nhiên. Điều bắt buộc là các quyết định sử dụng đất phải tính đến giá trị thực của rừng. Điều này đòi hỏi phải áp dụng, trên quy mô rộng, nông lâm kết hợp và thực hành sản xuất bền vững, áp dụng chế độ ăn uống lành mạnh hơn, giảm lãng phí thực phẩm và đảm bảo các doanh nghiệp nông nghiệp cam kết thực hiện chuỗi hàng hóa nói “không” với mất rừng.

CÁC NGHỊ SĨ QUỐC HỘI CÓ THỂ LÀM GÌ?

Cấp toàn cầu

- Vận động chính phủ tham gia các sáng kiến của LHQ như Thử thách Bonn và lồng ghép các mục tiêu sử dụng đất và giảm thiểu nạn phá rừng trong Đóng góp do quốc gia tự quyết định cho Thỏa thuận Paris.
- Tham gia các hiệp hội của các nghị sĩ đang tìm cách thúc đẩy bảo vệ môi trường như Liên minh Ecocide, Mạng lưới Năng lượng Tái tạo Toàn cầu và Nhóm Nghị sĩ khối ASEAN về Nhân quyền.

Cấp quốc gia

- Vận động chính phủ thông qua luật đảm bảo quy định xuyên biên giới về tác động môi trường của các công ty. Ví dụ về luật như vậy bao gồm Luật về ô nhiễm không khí xuyên biên giới của Singapore 2014.
- Vận động chính phủ áp dụng cách tiếp cận dựa trên quyền đối với quản lý lâm nghiệp có tính đến các quyền và thực hành đất đai mang tính tập quán của người bản địa, quyền của phụ nữ, và bảo vệ quyền đối với sức khỏe và phát triển bền vững.
- Đảm bảo quốc gia của bạn có các mục tiêu rõ ràng trong ngắn hạn và dài hạn liên quan đến: phục hồi rừng, bảo tồn rừng theo cách tiếp cận lâm nghiệp xã hội và giảm thiểu biến đổi khí hậu từ việc sử dụng đất.
- Vận động chính phủ thông qua luật cung cấp các biện pháp khuyến khích và/hoặc các biện pháp trừng phạt nghiêm ngặt đối với các công ty chưa thực hiện cam kết không phá rừng.

Cấp độ địa phương

- Gặp gỡ các cử tri để tiếp nhận kiến nghị của họ và đưa ra phản hồi về các vấn đề như cháy rừng, biến đổi khí hậu, ô nhiễm hoặc mất đa dạng sinh học.

KHUYẾN NGHỊ ĐỐI VỚI TỪNG QUỐC GIA

Campuchia

Chỉ số rủi ro khí hậu: **115** trên 181 quốc gia

TỪ NĂM 2001-2019, CAMPUCHIA ĐÃ MẤT 2,31 TRIỆU HA ĐỘ CHE PHỦ CỦA CÂY, TƯƠNG ĐƯƠNG VỚI MỨC ĐỘ CHE PHỦ CÂY CỐI GIẢM 26% KỂ TỪ NĂM 2000 VÀ PHÁT THẢI 973 TRIỆU TẤN CO₂.

- Những người tham gia quản lý rừng cộng đồng theo các chương trình lâm nghiệp xã hội cần được đền bù thỏa đáng cho việc họ tham gia vào các hoạt động phục hồi rừng hoặc bảo vệ rừng; đồng thời vai trò và quyền lợi của họ cũng cần phải được xác định rõ.
- Đảm bảo đạt mục tiêu nâng độ che phủ rừng lên 60% tổng diện tích đất và giao 2 triệu ha rừng cho cộng đồng quản lý vào năm 2029 như Chương trình Lâm nghiệp Quốc gia 2010–2029 đã đề ra.
- Đảm bảo có các biện pháp khuyến khích cộng đồng tham gia vào các kế hoạch lâm nghiệp cộng đồng bằng cách cung cấp đất không bị thoái hóa quá mức - kèm theo công suất sản xuất hợp lý và bằng cách đào tạo cho cộng đồng và cán bộ chính quyền địa phương xây dựng, trình và xác minh các kế hoạch quản lý lâm nghiệp cộng đồng.
- Tăng cường nỗ lực và kinh phí được phân bổ để giải quyết khai thác gỗ bất hợp pháp.
- Đảm bảo các công ty cam kết không phá rừng và thực thi các bản án và các biện pháp pháp lý để yêu cầu các công ty chịu trách nhiệm về thiệt hại môi trường từ chuỗi cung ứng của họ. Áp dụng các biện pháp trừng phạt mạnh mẽ như hủy bỏ giấy phép cho thuê đất.

Indonesia

Chỉ số rủi ro khí hậu quốc gia: **50** trên 181 quốc gia

TỪ NĂM 2001-2019, INDONESIA ĐÃ MẤT 26,8 TRIỆU HA CÂY CHE PHỦ. NHƯ VẬY, MỨC ĐỘ CHE PHỦ CÂY ĐÃ GIẢM 17% KỂ TỪ NĂM 2000 VÀ PHÁT THẢI 10,9GT KHÍ CO₂.

- Cải thiện việc giám sát chính thức các hệ thống chất lượng không khí và đảm bảo công chúng quyền truy cập vào dữ liệu.
- Bảo vệ, tái thiết và phục hồi các vùng đất than bùn và hủy bỏ mọi kế hoạch chuyển đổi thêm các vùng đất than bùn.
- Công bố bản đồ chi tiết về ranh giới đồn điền của công ty để đảm bảo minh bạch và trách nhiệm giải trình, và đồng thời công bố các kết quả thanh kiểm tra định kỳ của chính phủ về việc tuân thủ các quy định về cháy rừng và phá rừng của các công ty trồng rừng.
- Đảm bảo các công ty cam kết không phá rừng và thực thi các bản án và biện pháp pháp lý để buộc các công ty phải chịu trách nhiệm về những thiệt hại môi trường từ chuỗi cung ứng của họ. Áp dụng các biện pháp xử phạt hành chính mạnh mẽ như hủy bỏ giấy phép.
- Đảm bảo hoàn thành mục tiêu chuyển giao 12,7 triệu ha rừng nhà nước cho cộng đồng quản lý theo thông báo năm 2016.

Malaysia

Chỉ số rủi ro khí hậu quốc gia: **44** trên 181 quốc gia

TỪ NĂM 2001 - 2019, MALAYSIA ĐÃ MẤT 8,12 TRIỆU HA ĐỘ CHE PHỦ CỦA CÂY XANH, TƯƠNG ĐƯƠNG VỚI MỨC ĐỘ CHE PHỦ CÂY XANH GIẢM 28% KỂ TỪ NĂM 2000 VÀ PHÁT THẢI 3,55GT CO₂.

- Malaysia cần có những hành động yêu cầu các công ty trong phạm vi quyền hạn của mình chịu trách nhiệm về các vụ cháy ở Indonesia. Malaysia có thể tham khảo Luật ô nhiễm khói mù xuyên biên giới của Singapore, 2014, áp dụng ngoài lãnh thổ Singapore.
- Đặt mục tiêu chuyển giao đất cho cộng đồng địa phương để làm lâm nghiệp xã hội.
- Lòng ghép cam kết giảm thiểu biến đổi khí hậu do phá rừng và sử dụng đất không hợp lý trong Đóng góp do quốc gia tự quyết định.

Myanmar

Chỉ số rủi ro khí hậu quốc gia: **69** trên 181 quốc gia

TỪ NĂM 2001 - 2019, MYANMAR ĐÃ MẤT 3,69 TRIỆU HA CÂY XANH CHE PHỦ, TƯƠNG ĐƯƠNG VỚI MỨC ĐỘ CHE PHỦ CÂY XANH GIẢM 8,6% VÀ PHÁT THẢI 1,45GT CO₂.

- rà soát và sửa đổi Luật Quản lý đất đai còn nguyên vẹn, đất trống, đất bỏ hoang để tôn trọng và bảo vệ các quyền hưởng dụng đất đai theo tập quán và ngăn chặn nạn phá rừng tiếp tục diễn ra.
- Đạt được quyền sở hữu rừng một cách rõ ràng và minh bạch dựa trên việc công nhận các quyền hưởng dụng đất đai theo tập quán.
- Đảm bảo đạt mục tiêu chuyển giao diện tích rừng cho cộng đồng địa phương theo Chiến lược Lâm nghiệp Cộng đồng 2018-2030.
- Đảm bảo các công ty cam kết không phá rừng và thực thi các bản án và các biện pháp pháp lý để buộc các công ty chịu trách nhiệm về thiệt hại môi trường từ chuỗi cung ứng của họ. Áp dụng các biện pháp xử phạt hành chính mạnh như hủy bỏ giấy phép.

Thái Lan

Chỉ số rủi ro khí hậu quốc gia *: **10** trên 181 quốc gia *2019

TỪ NĂM 2000 - 2018, THÁI LAN ĐÃ MẤT 1,8 TRIỆU HA DIỆN TÍCH CÂY XANH CHE PHỦ - TƯƠNG ĐƯƠNG MỨC ĐỘ CHE PHỦ CÂY XANH GIẢM 9,4% KỂ TỪ NĂM 2000

- Thúc đẩy tính bền vững môi trường trong tất cả các khía cạnh của chuỗi cung ứng đối với toàn bộ các sản phẩm liên quan đến phá rừng và đảm bảo các công ty cam kết không phá rừng.
- Công bố bản đồ chi tiết về ranh giới đồn điền của công ty để đảm bảo minh bạch và trách nhiệm giải trình. Thực thi các biện pháp pháp lý để buộc các công ty chịu trách nhiệm về thiệt hại môi trường từ chuỗi cung ứng của họ.
- Đảm bảo đạt chỉ tiêu chuyển giao diện tích rừng cho cộng đồng địa phương.

TỪ NĂM 2001 - 2019, VIỆT NAM ĐÃ MẤT 2,86 TRIỆU HA DIỆN TÍCH CÂY XANH CHE PHỦ, TƯƠNG ĐƯƠNG VỚI GIẢM 17% ĐỘ CHE PHỦ CÂY XANH VÀ 1,03GT PHÁT THẢI CO₂.

- Nhận thức và làm rõ các quyền và vai trò hợp pháp của hộ gia đình và cộng đồng theo các chính sách lâm nghiệp xã hội.
- Cải cách Chiến lược Lâm nghiệp Việt Nam giai đoạn 2021–2030 để nâng cao giá trị, chất lượng và tính bền vững của các sản phẩm nông nghiệp thông qua việc mở rộng sản lượng.
- Tăng cường đầu tư cho các hoạt động trồng rừng, bảo vệ rừng, làm giàu rừng và các trang thiết bị bảo vệ rừng như thiết bị quản lý phòng cháy và chữa cháy.
- Đảm bảo các công ty cam kết không phá rừng và thực thi các bản án và các biện pháp pháp lý để buộc các công ty chịu trách nhiệm về những thiệt hại môi trường gây ra từ chuỗi cung ứng của họ.

ĐỂ TÌM HIỂU THÊM

- APHR's Manifesto và loạt hội thảo trực tuyến về các biện pháp mà các nghị sĩ ASEAN có thể thực hiện để thúc đẩy sự phục hồi kinh tế công bằng và bền vững từ COVID19
- FAO và UNEP. 2020. Tình trạng rừng trên thế giới 2020. Rừng, đa dạng sinh học và con người. Rome
- RECOFT, nghiệp xã hội và biến đổi khí hậu trong khu vực ASEAN, phân tích tình huống, 2020.

Nếu bạn muốn biết thêm thông tin hoặc hỗ trợ để giải quyết những vấn đề này ở quốc gia và quốc hội của bạn, vui lòng liên hệ với Cannelle Gueguen-Teil tại: cannelle@aseanmp.org hoặc info@aseanmp.org